

Sosiaali- ja terveysministeriön muistiopyyntö 4.12.2024 palkka-avoimuustyöryhmää varten

PALKKA-AVOIMUUSDIREKTIIVI JA HANKINTALAKI

1. Johdanto

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriötä (TEM) arvioimaan, tuleeko hankintalaki (1397/2016) muuttaa niin sanotun palkka-avoimuusdirektiivin ((EU) 2023/970) 24 artiklan johdosta.

TEM katsoo, että palkka-avoimuusdirektiivin kansallinen täytäntöönpano ei edellytä hankintalain muuttamista. Hankintalaki on sopimuksetekomenettelyä koskeva yleislaki, jossa ei säädetä sektorikohtaisista vaatimuksista eikä sopimusehdoista. Näin ollen hankintalaki nyky muodossaan riittää täyttämään palkka-avoimuusdirektiivin vaatimukset. Lisäksi hallitusohjelman kirjaukset eivät tue hankintalain muuttamista yksinomaan palkka-avoimuusdirektiivin perusteella.

2. Palkka-avoimuusdirektiivi ja hallitusohjelma

Palkka-avoimuusdirektiivin kansallinen täytäntöönpano on päätetty toteuttaa muuttamalla tasa-arvolakia (laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta).

Palkka-avoimuusdirektiivin 24 artiklan mukaan:

- 1) Jäsenvaltioiden on *sisällytettävä toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että yritykset noudattavat samapalkkaisuusperiaatetta koskevia velvoitteitaan, kun ne tekevät hankintasopimuksia.*
- 2) Jäsenvaltioiden on *harkittava, olisiko hankintaviranomaisia vaadittava ottamaan tarvittaessa käyttöön seuraamuksia ja irtisanomista koskevia ehtoja sen varmistamiseksi, että hankintasopimusten toteuttamisessa noudatetaan samapalkkaisuuden periaatetta.*

Pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman sivulla 67 lausutaan palkka-avoimuudesta seuraavaa:

1. Hallitus edistää palkka-avoimuutta EU-direktiivin *minimisäännösten* mukaisesti.

2. *Hallitus edistää samapalkkaisuuden periaatetta.* Anonyymien rekrytoinnin kokeilujen tuottamaa tietoa hyödynnetään ja tasa-arvolain velvoitteiden noudattamisen valvontaa tehostetaan työelämän tasa-arvon edistämiseksi. *Jatketaan kolmikantaista samapalkkaisuusohjelmaa* valtion ja työmarkkinajärjestöjen kesken. *Hallitus selvittää toimenpiteitä, joilla voidaan vähentää ammattialojen sukupuolen mukaista eriytymistä.*
3. Hallitus teettää taloustieteellisen vaikuttavuusanalyysin, jossa selvitetään samapalkkaisuusohjelmien, lainsäädännön muutosten, talous-suhdanteiden, työmarkkinoiden rakennemuutosten ja työmarkkinatoimenpiteiden vaikutuksia naisten ja miesten keskiansioiden eron muuttokseen.

3. Voimassa oleva hankintalaki

TEM toteaa, että voimassa oleva hankintalaki kuten hankintadirektiiviin on menettelytapaa koskeva yleislaki, jossa ei säädetä hankinnan kohdetta koskevista vaatimuksista eikä sopimusehdoista. Sektorikohtaista sääntelyä ei ole tarkoituksenmukaista sijoittaa hankintalakiin, vaan siitä tulisi säätää sektorikohtaisessa lainsäädännössä.

Voimassa oleva hankintalaki on sellaisenaan riittävä. Hankintalain 98 §:ssä säädetään hankintasopimuksen tekemisen erityisehdoista:

”Hankintayksikkö voi asettaa hankintasopimuksen toteuttamiselle erityisehtoja edellyttäen, että ehdot liittyvät hankinnan kohteeseen 94 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Ehdot voivat liittyä hankinnan taloudellisiin tai sosiaalisiin taikka innovaatio-, ympäristö- ja työllisyysnäkökohtiin. Hankintasopimuksen erityisehdoista on ilmoitettava hankintailmoituksessa, neuvottelukutsussa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa.

Valtion keskushallintoviranomaisen ja tarjouskilpailun voittaneen tarjoajan väliseen hankintasopimukseen on otettava ehto, jonka mukaan Suomessa toteutettavassa hankintasopimukseen sisältyvässä työssä on noudatettava vähintään niitä työsuhteen vähimmäisehtoja, joita Suomen lain ja työehtosopimusmääräysten mukaan on noudatettava samanlaatuisessa työssä.

Mitä 2 momentissa säädetään valtion keskushallintoviranomaisen velvollisuudesta, sovelletaan myös silloin, kun muu hankintayksikkö tekee rakennusurakkaa koskevan hankintasopimuksen.” (Korostus tässä.)

Lisäksi hankintalain 81 §:ssä säädetään hankinnanvaraisista poissulkemisperusteista, joita ovat muun muassa seuraavat:

- Syyllistynyt vakavaan virheeseen ammattitoiminnassa,
- Rikkonut Suomen tai Euroopan unionin lainsäädännön, työehtosopimusten taikka liitteessä C lueteltujen kansainvälisten sopimusten ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisia velvoitteita,

- On syyllistynyt olennaisesti väärin tietojen antamiseen ilmoittaessaan hankintayksikölle tässä luvussa tarkoitettuja tietoja tai laiminlyönyt vaadittavien tietojen antamisen.

4. Lopuksi

Hankintalain muutosta valmistellaan hallitusohjelman kirjausten sekä eräiden säädöshuoltoa koskevien muutosten toteuttamiseksi. Hallitusohjelmassa ei ole tunnistettu tarvetta muuttaa hankintalakia palkka-avoimuusdirektiivin 24 artiklan 2) kohdan johdosta, eikä tällaista tarvetta ole tunnistettu myöskään TEM:ssä.

TEM katsoo, että voimassa oleva hankintalaki kattaa myös palkka-avoimuusdirektiivin vaatimukset, eikä hankintalakia ole näin ollen tarpeen muuttaa.

LAATI

johtava asiantuntija
Terhi Kauti

johtava asiantuntija
Riikka Hietanen